

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
16-2091/10
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр.18218 датум: 25.10.2010.

Сходно члану 1. ст. 2. Закона о Заштитнику грађана („Сл. гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07), старајући се о заштити и унапређењу људских и мањинских слобода и права, а поступајући по службеној дужности, на основу чињеница и података познатих јавности и прикупљених истраживањем о службеној употреби језика и писама националних мањина у складу са чланом 24. ст. 2. Закона, Заштитник грађана даје мишљење са препоруком:

МИШЉЕЊЕ

Запостављање обавезног учења српског језика за припаднике националних мањина и запостављање учења језика националних мањина за ученике српске националности у вишејезичким срединама препрека је пуном образовању ученика и развоју толерантног, демократског, интегрисаног и мултикултуралног друштва.

Ценећи значај овог питања и тежећи унапређењу стања, у смислу одредби чл. 24. ст. 2. Закона о Заштитнику грађана, Заштитник грађана превентивно упућује Министарству просвете:

ПРЕПОРУКУ

Министарство просвете ће посветити посебну пажњу унапређењу квалитета наставе:

- а) наставе српског језика, када се настава за припаднике националних мањина остварује на матерњем језику и*
- б) наставе језика националне мањине са елементима културе, у основним и средњим школама,*

са циљем да ученици, припадници националних мањина по завршетку школовања имају активно знање српског језика, односно, да ученици српске националности имају активно знање језика националне мањине као језика друштвене средине.

Министарство просвете обавестиће Заштитника грађана, у складу са чл. 31. ст. 3. Закона о Заштитнику грађана, о спровођењу препоруке најкасније у року од 60 дана.

Разлози

Непознавање службеног језика и језика друштвене средине препреке су делотворном остваривању права грађана.

Заштитник грађана уочио је да велики број грађана Србије, припадника националних мањина, школовање на свом матерњем језику оконча а да није стекао функционално знање српског језика, упркос томе што је у основној и у средњој школи организована настава српског језика као нематерњег језика.

Заштитник грађана уочио је и да грађани чији је матерњи језик српски, као службени језик у Републици Србији, а који живе у срединама у којима је широко распрострањен и у складу са законом уведен у службену употребу и мањински језик, упркос часовима (факултативним) мањинских језика са елементима националне културе, школовање често завршавају без функционалног знања мањинског језика којим говори њихова друштвена средина.

Бројне су конкретне негативне последице недовољног познавања српског и мањинских језика у мултиетничкој средини. Припадници националних мањина тако не испуњавају услове за запослење у државним органима, не користе свој језик у поступцима пред државним органима; грађани који не говоре мањински језик отежано се запошљавају у мањинској средини и код послодаваца припадника националних мањина, комуникација између грађана у свакодневном животу је отежана или немогућа, што повећава етничку дистанцу и снижава ниво толеранције, итд.

Недовољни резултати наставе српског језика као нематерњег, и наставе мањинског језика као факултативног, чине сметњу и представљају изазов друштвеној интеграцији као предуслову потпуног и ефикасног остваривања свих загарантованих људских и мањинских права. Због тога је нужно унапредити наставу српског језика као нематерњег језика и наставу језика националних мањина.

У вези са значајем образовања на језику националне мањине, али и њиховом пуном друштвеном интеграцијом и знањем службеног језика државе у којој живе, за припаднике националних мањина, Високи комесар OSCE је дао Хашке препоруке, 1996. године, о праву националних мањина на васпитање и образовање, од којих полази и Заштитник грађана.

Заштитник грађана сматра да би увођење језика националне мањине као језика друштвене средине као **обавезног** предмета, био одговарајући начин да се унапреди суживот грађана и допринесе развоју мултикултуралног и интеркултуралног друштва. Учење језика националне мањине, омогућиће деци да овладају функционалним знањем још једног језика, те да након завршетка школе немају препреке за живот и рад у вишејезичној средини.

Да би се евидентни проблеми решили и постигли жељени резултати, потребно је да Министарство просвете усвоји савременије, примереније наставне планове и програме за учење српског језика као нематерњег и језика националних мањина као језика друштвене средине, да школе запосле више билингвалних наставника и у наставу се уведу одговарајући уџбеници, посебно на мањинским језицима.

Због значаја двојезичности, у вишеетничкој и вишејезичној АП Војводини се тако предузимају појединачне мере чији циљ јесте промена стања, као што је конференција „Унапређивање двојезичности и интеркултуралности код деце у Војводини“ 2006. године; врше се појединачна истраживања и пишу радови и семинари, и покрећу иницијативе као што је иницијатива града Суботице од 2008. године о томе да се језик друштвене средине уведе као трећи изборни предмет. Ова иницијатива није добила подршку и одговор надлежних институција, али и због све израженијих проблема комуникације између грађана, поново је активирана 2010. године, уз подршку локалних самоуправа које су имале факултативно изучавање језика средине.

Неопходан правни основ потребној реформи у области учења језика, српског као нематерњег и увођења језика друштвене средине као трећег изборног предмета, створен је Законом о основама образовања и васпитања, који је усвојен септембра 2009. године. Тим законом, осим правног основа, утврђена је и обавеза образовних реформи и у овој области, ради остваривања општих принципа и циљева система образовања и васпитања.

Ценећи значај познавања српског језика, као службеног језика на територији целе Републике Србије, те развијања, неговања и познавања језика националних мањина за остваривање права деце и младих на образовање које им обезбеђује знање и компаративне способности, и које, осим очувања језичког и националног идентитета, доприноси развоју грађанског и интеркултуралног друштва, бољем разумевању другог и другачијег и толеранцији, Заштитник грађана је упутио ово мишљење и препоруку.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Саша Јанковић